

УДК 37. 013

doi: 10.15421/1717111

Особливості трансформації освіти в епоху глобалізації

І. Г. Коляда

*Дніпропетровський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти, Дніпро, Україна*

У статті аналізуються проблеми трансформації освіти в умовах глобалізації. Автор акцентує увагу на тому, що глобалізація, як об'єктивний процес зрощення національних економік, культур, соціальних систем, відбувається на фоні інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Наголошено на тому, що розглядати процеси трансформації освіти неможливо поза даним контекстом. В ході дослідження з'ясовано, що основними причинами трансформації освіти виступають цивілізаційні зміни, соціально-економічні процеси у глобалізованого суспільства, стрімкий розвиток інформаційних технологій, наслідком чого є формування відкритого освітнього простору.

Охарактеризовано основні напрямки освітньої трансформації з огляду на ефекти та ризики, що їх супроводжують. Встановлено, що на сучасному етапі глобалізації основними тенденціями змін виступають процеси диверсифікації, соціалізації та демократизації освіти.

Описуючи особливості змін, авторкою наголошено, що глобалізаційні процеси знаходять відображення як у змісті освітнього процесу, так і у формах його організації. Відбувається формування глобальної освітньої моделі, яка сама може виступати критерієм глобалізації.

Ключові слова: глобалізація; трансформація освіти; відкрита освіта; освіта впродовж життя; відкритий освітній простір; інформаційне суспільство; інформаційно-комунікаційні технології; глобалізація освіти

Features of the transformation of education in the era of globalization

I. G. Kolyada

Dnepropetrovsk regional institute of a postgraduate pedagogical education, Dnipro, Ukraine

In her article the author analyzes the problems of transformation of education in the context of globalization. The author focuses on the fact that globalization as an objective process of integration of national economies, cultures, social systems occurs against the background of intensive development of information and communication technologies. It is noted that it is impossible to consider the processes of transformation of education beyond this context. In the course of the study it is determined that the main causes of transformation of education are civilizational changes and socio-economic processes in a globalizing society, and rapid development of information technologies, the latter two being the result of formation of open educational space.

The main directions of educational transformation have been characterized, taking into consideration the effects and risks that accompany them. It is determined that at the present stage of globalization the main trends of changes are the processes of diversification, socialization, and democratization of education.

Describing the peculiarities of changes the author has noted that the globalization processes are reflected both in the content of educational process and in the forms of its organization. The formation of the global educational model is taking place, which can act itself as a criterion of globalization.

Keywords: globalization; transformation of education; open education; lifelong education; open educational space; information society; information and communication technologies; globalization of education

Особенности трансформации образования в эпоху глобализации

И. Г. Коляда

Днепропетровский региональный институт последипломного педагогического образования, Днепр, Украина

В статье анализируются проблемы трансформации образования в условиях глобализации. Автором акцентируется внимание на том, что глобализация, как объективный процесс срастания национальных экономик, культур, социальных систем, происходит на фоне интенсивного развития информационно-коммуникационных технологий. Отмечено, что рассматривать процессы трансформации образования невозможно вне данного контекста. В ходе исследования установлено, что основными причинами трансформации образования выступают цивилизационные изменения, социально-экономические процессы в глобализирующемся обществе, стремительное развитие информационных технологий, следствием чего является формирование открытого образовательного пространства.

Цитування даної статті: Коляда І. Г. Особливості трансформації освіти в епоху глобалізації / І. Г. Коляда // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2017. – Т. 20. – № 8. – С. 37-42. doi: 10.15421/1717111

Citation of this article: Kolyada, I. G., 2017. Osoblyvosti transformatsiyi osvity v epokhu hlobalizatsiyi [Features of the transformation of education in the era of globalization]. Scientific and theoretical almanac «Grani» 20; 8, 37-42. doi: 10.15421/1717111 (in Ukrainian).

Received: 24.06.2017**Accepted:** 21.07.2017

Охарактеризованы основные направления образовательной трансформации, учитывая эффекты и риски, которые их сопровождают. Установлено, что на современном этапе глобализации основными тенденциями изменений выступают процессы диверсификации, социализации и демократизации образования.

Описывая особенности изменений, автором отмечено, что глобализационные процессы находят отражение как в содержании образовательного процесса, так и в формах его организации. Происходит формирование глобальной образовательной модели, которая сама может выступать критерием глобализации.

Ключевые слова: глобализация; трансформация образования; открытое образование; образование в течение жизни; открытое образовательное пространство; информационное общество; информационно-коммуникационные технологии; глобализация образования

Постановка проблеми. Починаючи з кінця ХХ століття, людство опинилося в епіцентрі кардинальних глобальних змін, які торкнулися майже усіх сфер суспільного життя: політичної, соціально-економічної, духовної та інших. На місці усталеного світового порядку з'являються транснаціональні економічні структури, створюються глобальні фінансові та торговельні мережі, відбувається тотальна масовізація та уніфікація культури. Глобалізація виступає як об'єктивний процес, змістом якого є зростаючий взаємозв'язок і взаємозалежність національних економік, національних політичних і соціальних систем, національних культур, а також взаємодії людини і навколишнього середовища [9, с.15]. Все це відбувається на фоні інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Тому більшість дослідників розглядають глобалізацію як об'єктивний процес, що відбувається за умови інформаційної революції. Впровадження інформаційних технологій в усі сфери діяльності людини змінює саму людину та її світосприйняття, формує нову культуру інформаційного суспільства. В свою чергу, ці процеси дали поштовх трансформації освіти, бо саме освітня сфера формує нове покоління майбутнього глобалізованого суспільства. На фоні сучасного розвитку людство потребує змін у сфері освітньої галузі, розробки нових стратегій розвитку освіти. Ця проблема, безперечно, не може бути вирішена в межах однієї наукової дисципліни, оскільки глобалізаційні зрушення і зміни стосуються всіх ланок як суспільного життя, так і усіх галузей науки. Тому філософія не може стояти осторонь від цього питання. Отже, актуальною є спроба здійснення філософської рефлексії особливостей розвитку освіти в епоху глобалізації та її здатності впливати на процеси глобалізації, формуючи нову освітню політику.

Аналіз досліджень та публікацій. Інформаційне суспільство як особливу характеристику постіндустріального суспільства досліджували Н.Луман, Є.Тоффлер, М.Маклюен [10,18,12]. Розвиток високотехнологічних інформаційних мереж вони розглядали як основну умову формування інформаційного суспільства. М.Маклюен висунув теорію, згідно з якою всі засоби передачі інформації і взагалі всі засоби спілкування та комунікації є вирішальним фактором розвитку суспільства, а становлення глобальної спільноти представив у

вигляді «глобального села» [12]. Н.Луман, визнаючи прогрес технологій каталізатором розвитку інформаційного суспільства, розглядає саме суспільство не як сукупність індивідів, а як сукупність комунікацій між ними [10].

Глобалізація як об'єктивний процес історичного розвитку представлена в працях Є. Гідденса, М. Квека. Є. Гідденс констатує факт розвитку сучасного світу, як неконтрольований процес, що вислизає з рук [4]. Щодо наслідків глобалізації, то вона, за словами М. Квека, творить багатомірне, поліцентричне, умовне суспільство [8, с. 279].

Теоретичні основи глобальної освіти в центрі уваги У. Бека, К. Коліна, П. Скотта [1, 6, 16]. Глобалізація, за П. Скоттом, робить особливо актуальним завдання поширення національних культур, сприяє стандартизації навчання (під впливом сучасних інформаційних технологій і появи глобальних мереж) [16, с. 3]. У. Бек називає однією з великих політичних відповідей на глобалізацію створення і вдосконалення суспільства освіти і знань [1, с. 238].

Проблеми взаємозв'язку глобалізації та освіти є предметом досліджень багатьох українських науковців. Теоретико-методологічне обґрунтування розвитку системи освіти України під впливом глобалізаційних процесів здійснюють В. Г. Кремень, В. О. Огнев'юк [7, 14]. Динаміку освітніх процесів у сучасному філософському дискурсі досліджують Н. Касярум, В. Михайлович, Н. Скотна [5, 13, 17].

Мета дослідження: розглянути причини трансформації освіти в контексті сучасних процесів глобалізації, виявити основні тенденції процесів освітньої трансформації.

Виклад основного матеріалу. Глобалізаційні процеси стали одним із тих чинників, які зумовили трансформацію класичної системи освіти. Серед причин трансформації освіти – цивілізаційні зміни, що породжуються еволюційним розвитком людства. Є. Тоффлер наголошує, що інформація набуває найбільшої цінності, ніж коли-небудь, як «важлива сировина цивілізації Третньої хвилі», і нова цивілізація перебуває систему освіти та наукових досліджень [18, с. 180].

Збагнути процеси трансформації освіти неможливо поза контекстом трансформаційних процесів економіки, суспільства, держави, спричинених глобалізацією. Людство на шляху до епохи економіки знань перетворює освіту на вирішаль-

ний фактор свого розвитку. Під впливом глобалізаційних процесів на виробництво, що стає дедалі високотехнологічним та наукомістким, посилюється роль знань, інтенсивність їх набуття та використання в реальному житті.

Констатуючи потребу кардинальних змін в освіті, В. Кремінь пов'язує їх зі «вступом людства на перетині тисячоліть до нового типу цивілізації, опануванням нового способу мислення й різноманітним прогресу» [7, с.8]. Сучасна цивілізація вступила в новий тип прогресу – інноваційний, що характеризується високою динамікою змін знань, інформації та технологій. Настав час, коли знання оновлюються швидше, ніж відбувається зміна поколінь.

Постійно змінюване середовище є характерною рисою сучасного життя людини і суспільства. Людина має вчитися жити в нових умовах, професійно діяти та адаптуватися до змін впродовж усього життя. Знання стають методологічною основою життя та діяльності людини: необхідно вчитися не тільки творчо засвоювати знання, а й використовувати їх у практичній діяльності. Саме такий підхід в освіті забезпечить перехід до економіки та суспільства, заснованих на знаннях. Знання, за словами М. Квека, змінюють свою конфігурацію [8, с.271].

Цивілізаційні виклики зумовили перехід суспільства від класичної стандартної освіти до освіти впродовж життя. Це задекларовано в документах ЮНЕСКО, де освіта визначається як безперервний процес формування особистості та виховання людини від її народження до кінця життя [3]. Перехід до безперервної освіти – одна з найважливіших загальноосвітніх тенденцій. Він передбачає систему освіти, яка задовольняє потреби самореалізації людини впродовж життя і дає можливість відповідати на виклики сучасного світу, що стрімко змінюється.

Одним із важливих факторів змін в освіті виступають також соціально-економічні трансформації в епоху глобалізації. Саме вони формують нові умови світового ринку праці та визначають потреби і запити суспільства на освітні послуги. Глобалізаційні процеси об'єднують економічну, політичну та культурну сфери, зближують економічний розвиток країн, формують єдиний світовий ринок праці, товарів та послуг. І слід погодитись з думкою В.А.Михайловича, що в цих умовах відбувається перехід від інформуючої «освіти для себе» до нової діяльнісної «освіти для інших» [13]. Нова парадигма діяльнісної освіти орієнтована на практичні результати, створення корисних для суспільства інноваційних продуктів. Результатом освіти стають не знання самі по собі, а їх втілення в інноваційний продукт, що має ринковий попит. Саме інтелектуальний капітал – знання, інтелект, інформація є найважливішим активом сучасного світового економічного ринку, а не матеріальні

ресурси. Вже зараз цілком очевидно, як стверджує М.І.Романенко, в рамках парадигмальної освітньої революції епохи інформаційного суспільства відбувається перетворення сфери освіти на основну форму життєдіяльності людини і суспільства та повна переорієнтація освітньої діяльності на забезпечення умов для саморозвитку особистості, гармонізацію відносин у суспільстві та забезпечення умов виживання людства [15, с.153].

Основою діяльності освічених людей стає постійний пошук нових знань, що допоможуть у створенні більш ефективних, малозатратних та екологічно безпечних продуктів. Тому освіту на цьому етапі трансформації можна розглядати і як послугу, що продається, і як власність – інтелектуальний капітал. Застережливими щодо формування освітньої нерівності, пов'язаної з глобалізацією, є погляди науковців Г.Коліна і Г.Макбурні [6, 11]. Головними причинами нерівності в питаннях освіти вони виділяють неоднаковий доступ до інформаційних технологій і мов міжнародного спілкування, обмежений доступ до знань. Вибудовуючи систему бюджетної, позабюджетної, приватної освіти, необхідно враховувати, що максимальна доступність освіти, її демократизація є основою стабільного суспільства.

Визначаючи фактори трансформації освіти, слід звернути увагу на те, що продуктом глобалізації є формування відкритого освітнього простору. В Білій книзі національної освіти України зазначається, що відображенням складних і суперечливих процесів глобалізації у сфері освіти є активне формування інноваційних утворень: «світовий освітній простір», «європейський освітній простір», «світові освітні мережі» [2, с.8]. Це явище, безумовно, впливає на розвиток освіти. Н.Касярум виділяє такі характерні тенденції: перехід від елітарної вищої освіти до високоякісної освіти для всіх; поглиблення міждержавної співпраці в освіті; збільшення в змісті освіти гуманітарної складової; поширення інновацій при збереженні національних традицій країн [5, с.109]. До проявів відкритого освітнього простору слід віднести можливість здобуття освіти в іншій країні, обмін викладачами та студентами, єдині вимоги до визнання дипломів про освіту. Глобалізація освіти проявляється в універсалізації навчального планування, що здійснюється за рахунок попиту певного типу фахівця на глобальних ринках праці.

Саме таким чином, через гармонізацію та уніфікацію системи Європейської вищої освіти за Болонською декларацією 1999 р., відбувається освітня глобалізація країн Європи. Оновлення змісту та інтеграція української освіти в європейський та світовий освітній простір здійснюється завдяки приєднанню України до Болонського процесу. Це, безперечно, підвищує підготовку фахівців, здатних вийти на світовий ринок праці.

М.Квек засвідчує, що ми є свідками переозна-

чення вищої освіти, де інститут університету грає важливу роль у процесі становлення загальноєвропейської вищої освіти та науки. Як наслідок, ... бачимо зближення національних освітніх політик, котрі... більше не трактують вищу освіту як щось особливе чи унікальне, а розцінюють її як безпосередній і дедалі більш вимірюваний чинник для розвитку нової знаннєвої економіки [8, с.17].

Але є певні застереження процесу інтернаціоналізації освіти. Попередній досвід, на якому ґрунтувалися національні освітні моделі, втрачає свою актуальність. Інтернаціоналізація освіти, що зумовлена входженням національних освітніх систем в єдиний освітній простір, загострила ряд протиріч між глобальним і національним, загальним і індивідуальним, традиційним та інноваційним. З огляду на це, реформування має бути зорієнтованим на збереження кращого досвіду національної системи освіти та враховувати досягнення світової освітньої практики.

Людина постала перед необхідністю ефективного функціонування в умовах глобалізованого інформаційного суспільства, інформаційної насиченості життєвого середовища та підвищеної комунікативності життєдіяльності. Серед чинників трансформації освіти слід виділити стрімкий розвиток інформаційних технологій. Інформатизація освіти поступово перетворює традиційну освітню систему на інноваційну, з характерними рисами відкритої освіти, забезпечуючи індивідуальну траєкторію самовдосконалення та самореалізації людини через навчання впродовж усього життя. Використання технологій дистанційного навчання дає можливість навчатися всім, незалежно від віку, матеріального становища та місця проживання, робить освіту доступною і мобільною.

З огляду на перспективи розвитку освіти, В. Огнев'юк визначив двоєдине завдання: з одного боку, освіта повинна осучаснюватися на основі новітніх технологій через широке впровадження у навчально-виховний процес інформаційно-комп'ютерних технологій, а з іншого — формувати у молоді компетенції, необхідні для успішної самореалізації після завершення школи в інформаційному суспільстві [14, с.10].

Сучасні інформаційні технології дозволяють абсолютно змінити сам процес організації навчання, заснованого на інформаційно-комунікаційних технологіях. Процес інформатизації суспільства забезпечив пріоритетність принципу неперервності освіти, розширив освітні можливості людини за рахунок розвитку дистанційної освіти, яка, як соціальний феномен, ще чекає на своє подальше осмислення та філософську рефлексію.

Філософія освіти, заснована на безпосередньому спілкуванні суб'єктів освітньої діяльності «вчитель-учень», сьогодні доповнюється інформаційно-комунікаційними технологіями. За рахунок цього освіта перетворюється на «відкри-

ту систему». Тепер отримати знання можна з різних джерел, а вчителі вже не виступають єдиним джерелами інформації. Знімаються обмеження простору і часу, утворюється абсолютно нове віртуальне-інтерактивне навчальне середовище. Постає проблема високої компетентності педагогів, їх професійної підготовленості до роботи в нових умовах, формування нових педагогічних ролей. Характерними рисами навчально-виховного процесу є модульність, адаптивність, гнучкість, економічна ефективність, зорієнтованість на споживача. Швидкий розвиток відкритої та дистанційної освіти робить освітні послуги стандартизованими та конкурентоздатними, доступними та якісними. З'являється нова освітня модель як інформаційно-комунікативна система з мережевою структурою. На сучасному етапі глобалізації технології дистанційного навчання активно впроваджуються в навчально-виховний процес вищих навчальних закладів, установ післядипломної освіти і є стратегічним напрямком у реформуванні освіти.

Розглянувши фактори глобалізації, що безпосередньо впливають на процеси трансформації освіти, спробуємо визначити напрями цих процесів.

Так, цивілізаційні зміни, що ведуть до формування інформаційного суспільства, стрімкий розвиток інформаційних технологій вимагають всеохоплюючої інформатизації освітніх систем. Формування інформаційної компетентності, навчання комп'ютерної та інформаційної грамотності, отримання необмежених обсягів інформації з будь-яких галузей знань, запровадження дистанційного навчання забезпечить готовність підростаючого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Створення відкритого освітнього простору передбачає інтеграцію та координацію національних освітніх систем, зберігаючи при цьому національну ідентичність. Інтегруючись в єдиний освітній простір, поєднуючи освітні ресурси, розширюючи мобільність і взаємообмін викладачів та студентів, відбувається процес поступової інтернаціоналізації освіти. Інтернаціоналізація передбачає реструктуризацію ієрархії освітніх установ, взаємопроникнення національних систем освіти, розширення багатосторонніх зв'язків щодо надання та отримання освітніх послуг, сприяє глобалізації освіти.

Глобалізація освіти впливає на зміни способу життя народів і країн, може призвести до повного руйнування держав і національних культур. Формуючи громадянина світу, важливо зберегти акцент на формуванні національної ідентичності. Основна вимога до сучасної освіти – забезпечення балансу між глобальною та національною педагогікою, полікультурністю та національною свідомістю.

Соціально-економічні трансформації світового ринку зумовлюють стандартизацію освітніх вимог

та критеріїв якості освіти. Тому особливого змісту набуває поняття «якості освіти» як показника глобальних інновацій.

Враховуючи вищевикладене, можна припустити, що трансформація освіти в епоху глобалізації здійснюється за такими напрямками:

- Інформатизація освіти та формування глобальної освітньої мережі.
- Інтернаціоналізація освіти зі збереженням національної ідентичності освітніх систем.
- Стандартизація освітніх вимог та критеріїв якості освіти.

Серед основних тенденцій процесів трансформації можна визначити:

- демократизацію освіти (її доступність, створення системи безперервної освіти, становлення інституту «відкритого університету»);

- соціалізацію освіти (задоволення потреб самореалізації особистості впродовж життя, забезпечення конкурентоспроможності на світовому ринку праці);

- диверсифікацію освіти (багатоваріантність змісту, форм та методів навчання, створення системи різнорівневих навчальних закладів).

Неможливо не погодитись з думкою дослідниці Надії Скотної, яка відзначає, що навколо освіти, особливо вищої, групується багато ключових питань глобалізації: стратегія інтернаціоналізації; транснаціональна освіта; забезпечення міжнародної якості; підприємицькі підходи до функціонування освіти; регіональна і міжрегіональна співпраця; інформаційна і комунікаційна технології ..., проблеми рівноправності та доступності освіти [17, с.75].

Висновки. На сучасному етапі розвитку суспільства освіта стає найважливішим фактором глобалізації. Глобалізаційні процеси знаходять відображення як у змісті освітнього процесу, так і в формах його організації. Це приводить до кардинальних змін, абсолютно нових завдань, що визначають стратегію розвитку освіти.

В контексті світової глобалізації ми є свідками формування глобальної освітньої моделі, яку, в свою чергу, можна розглядати як критерій глобалізації. Глобалізація освіти відображається в процесі пристосування системи навчання та виховання до запитів світової ринкової економіки, спрямування на вирішення викликів глобалізованого сучасного світу. Глобалізація – це універсалізація навчального планування, що здійснюється за рахунок попиту певного типу фахівця на глобальних ринках праці.

Розглядаючи демократизацію, соціалізацію та диверсифікацію освіти як основні тенденції процесів трансформації, маємо звернути увагу на їх подальший розвиток. Зміни в освіті, перш за все, торкаються проблем становлення та розвитку особистості, яка в подальшому визначатиме цінності нового суспільства. В цьому питанні важлива двохпросторова перспектива: що ми хочемо отримати в процесі навчання, що ми можемо дати в результаті. Прогнозування тенденцій у сфері освіти сприятиме подоланню можливих ризиків при переході від традиційної системи освіти до моделі глобальної освіти. Розуміння причин, тенденцій та перспектив світових освітніх трансформацій дасть можливість вибудувувати освітню стратегію, зорієнтовану на активну позицію України в розвитку освіти в якісно нових умовах.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Бек У. Что такое глобализация? / У. Бек. – М.: Прогресс–Традиция, 2001. – 304 с.
2. Біла книга національної освіти України / Т. Ф. Алексєнко, В. М. Аніщенко, Г. О. Балл [та ін.]; за ред. акад. В. Г. Кременя; НАПН України – Київ: Інформ. системи, 2010. – 342 с.
3. Всемирный доклад по образованию = 2000: право на образование - к образованию для всех на протяжении всей жизни. – [електр. ресурс]. – режим доступа: <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/right-to-education/normative-action/standard-setting>
4. Гидденс Э. Ускользающий мир: как глобализация меняет нашу жизнь / Э. Гидденс / Пер. с англ. — М.: Весь мир, 2004. – 120 с.
5. Касярум Н. Освітній простір: становлення поняття / Н. Касярум // Витоки педагогічної майстерності. – 2013. – Вип. 12 – С.107–113.
6. Колин Г. Глобальные проблемы информатизации общества: информационное неравенство / Г. Колин // ВВШ «Alma Mater». – 2000. – № 6. – С. 27–30.
7. Кремень В. Філософія освіти ХХІ ст. / В.Кремень // Персонал. – 2003. – № 1. – С. 8.
8. Квек М. Університет і держава: вивчення глобальних трансформацій/ М. Квек / Пер. з англ. Т. Цимбала. – Київ: Таксон, 2009. – 380 с.
9. Лукашевич В. М. Глобалистика : учеб. пособие / В. М. Лукашевич. – Львов : Новый світ, 2006. – 540 с.
10. Луман Н. Общество как социальная система / Н.Л. уман / Пер. с англ А. Ю. Антоновского. — М.: ООО «Издательская группа «Логос», 2004. — 232 с.
11. Макбурни Г. Глобализация как политическая парадигма высшего образования сегодня / Г. Макбурни // Высшее образование сегодня. – 2001. – № 1. – С. 46–55.
12. Маклюэн Г. М. Понимание Медиа: Внешние расширения человека / Г. М. Маклюэн / Пер. с англ В. Николаева. — М.: Жуковский: КАНОН-пресс - Ц, Кучково поле, 2003. — 464 с.
13. Михайлович В. А. Мультиверсум / В. А. Михайлович // Філософський альманах, 2008 – [електр. ресурс]. – режим доступа: <http://www.dspace.nbuv.gov.ua>
14. Огнев'юк В. О. Багатомірна людина. Епоха трансформацій. Освіта / В. О. Огнев'юк// Матеріали Міжнародної наук.-практ. конференції 13-15 грудня 2012 р. «Розвиток особистості в умовах трансформаційного суспільства». — Київ: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2012. — С.7–14.
15. Романенко М. І. Освітня парадигма: генезис ідей та систем/ М. І. Романенко — Дніпропетровськ: Промінь, 2000. — 160 с.

16. Скотт П. Глобализация и университет / П. Скотт // Alma Mater. – 2000. – № 4. – С. 3–8.
17. Скотна Н. Сутність глобалізації та її вплив на розвиток вищої освіти в Україні / Н. Скотна // Людинознавчі студії. Сер.: Філософія. – 2012. – № 26. – С. 71–83.
18. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер. – М.: ООО «Фирма Издательство АСТ», 1999. – 387 с.

REFERENCES

1. Bek, U., 2001. Chto takoe globalizatsiya [What is globalization]. Progress–Traditsiya. Moscow (in Russian).
2. Kremenyа, V. H., Aleksyeyenko, T. F., Anishchenko, V. M., Ball, H. O., 2010. Bila knyha natsional'noyi osvity Ukrainy [White Book of National Education of Ukraine]. Inform.systemy, Kyiv (in Ukrainian).
3. Vsemirnyy doklad po obrazovaniju 2000: pravo na obrazovanie - k obrazovaniju dlja vseh na protjazhenii vsej zhizni [World Education Report 2000: The right to education - to education for all throughout life]. Access mode: <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/right-to-education/normative-action/standard-setting> (in English).
4. Giddens, Je., 2004. Uskol'zajushhij mir: kak globalizatsiya menjaet nashu zhizni [The escaping world: how globalization changes our lives]. Ves' mir, Moscow (in Russian).
5. Kasyarum, N., 2013. Osvitniy prostir: stanovlennya ponyattya [Educational space: the emergence of the concept]. Vytoky pedahohichnoyi maysternosti 12, 107–113 (in Ukrainian).
6. Kolin, G., 2000. Global'nye problemy informatizatsii obshchestva: informacionnoe neravenstvo [Global problems of informatization of society: information inequality]. VVSh «Alma Mater» 6, 27–30 (in Russian).
7. Kremen', V., 2003. Filosofiya osvity XXI stolittya [Philosophy of Education XXI Century]. Personal 1, 8 (in Ukrainian).
8. Kvek, M., 2009. Universytet i derzhava: vyvchennya hlobal'nykh transformatsiy [University and State: Study of Global Transformations]. Takson, Kyiv (in Ukrainian).
9. Lukashevich, V. M., 2006. Globalistika: ucheb. Posobie [Globalistics: Textbook]. Novij svit, L'vov (in Ukrainian).
10. Luman, N., 2004. Obshchestvo kak social'naja sistema [Society as a social system]. ООО «Izdatel'skaja gruppa «Logos», Moscow (in Russian).
11. Makburni, G., 2001. Globalizatsija kak politicheskaja paradigma vysshogo obrazovanija segodnja [Globalization as a political paradigm of higher education today]. Vysshee obrazovanie segodnja 1, 46–55 (in Russian).
12. Makljuven, G. M., 2003. Ponimanie Media: Vneshnie rasshirenija cheloveka [Media Understanding: External Human Expansions]. Zhukovskij: KANON-press - С, Kuchkovo pole, Moscow (in Russian).
13. Mihajlovich, V.A., 2008. Mul'tiversum [Multiverse]. Filsofs'kij al'manah. Access mode: <http://www.dspace.nbuv.gov.ua> (in Ukrainian).
14. Ohnev'yuk, V. O., 2012. Bahatomirna lyudyna. Epokha transformatsiy. Osvita [Multidimensional people. Period of transformations. Education]. Materialy Mizhnarodnoyi nauk.-prakt.konferentsiyi 13-15 hrudnya «Rozvytok osobystosti v umovakh transformatsiynoho suspil'stva». Kyiv. universitet im. B.Hrinchenka, Kyiv, 7–14 (in Ukrainian).
15. Romanenko, M. I., 2000. Osvitnya paradyhma: henezys idey ta system [Educational paradigm: the genesis of ideas and systems]. Promin'. Dnipropetrovs'k (in Ukrainian).
16. Skott, P., 2000. Globalizatsija i universitet [Globalization and university]. Alma Mater 4, 3–8 (in Ukrainian).
17. Skotna, N., 2012. Sutnist' hlobalizatsiyi ta yiyi vplyv na rozvytok vyshchoyi osvity v Ukraini [The essence of globalization and its impact on the development of higher education in Ukraine]. Lyudynoznavchi studiyi. Ser.: Filosofiya 26, 71–83 (in Ukrainian).
18. Toffler, Je., 1999. Tret'ja volna [Third wave]. ООО «Firma Izdatel'stvo AST», Moscow (in Russian).

Кольяда Ирина Григорьевна - старший викладач
Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Адреса: 49006, Дніпро, вул. Володимира Антоновича, 70
E-mail: kolyada65@gmail.com

Kolyada Irina G. - senior lecturer
Dnepropetrovsk regional institute of a postgraduate pedagogical education
Address: 70, Volodymyr Antonovich Str., Dnipro, 49006, Ukraine
E-mail: kolyada65@gmail.com
ORCID 0000-0003-1355-4232